บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาและค้นคว้าจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำเสนอเป็นหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้

1. ความหมายของสินเชื่อ ลูกหนี้ ลูกหนี้ค้างชำระ และหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้
2. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
3. แนวความคิดที่เกี่ยวข้อง
4. สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของสินเชื่อ ลูกหนี้ ลูกหนี้ค้างชำระ และหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้

ความหมายของสินเชื่อ

ดารณี พุทธวิบูลย์ (2543 : 2) ได้ให้ความหมายของสินเชื่อ ดังนี้ สินเชื่อ (Credit) มีที่มาจากภาษาลาตินว่า Credre แปลว่าความน่าเชื่อถือ (To Trust หรือ To Believe) นักวิชาการบางท่านกล่าวว่ามาจากคำลาติน Credo ซึ่งเป็นคำผสมระหว่างคำภาษาสันสกฤต Crad แปลว่า ความเชื่อถือไว้วางใจ กับคำภาษาลาติน do แปลว่า ทำให้เกิดหรือมอบ ซึ่งจะเห็นได้ว่าที่มาของคำว่าสินเชื่อนั้น มาจากรากฐานเดียวกันคือ ความเชื่อถือและความไว้วางใจ ดังนั้น จึงมีผู้กำหนดความหมายของสินเชื่อไว้หลายลักษณะดังนี้

ในแง่ด้านการค้า สินเชื่อ หมายถึง ความเชื่อถือของผู้ขายต่อผู้ซื้อ และยอมมอบสินค้าหรือบริการให้แก่ผู้ซื้อไปก่อน โดยไม่ต้องชำระเงินสด แต่มีสัญญาการชำระค่าสินค้าหรือบริการนั้นในวันข้างหน้า ตามการตกลงระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย ซึ่งก่อให้เกิดภาวะความเป็นลูกหนี้และเจ้าหนี้ตามมา

ในแง่ด้านผู้บริโภค สินเชื่อ หมายถึง ความสามารถที่จะได้สินค้าหรือบริการไปใช้ก่อนโดยตกลงกันว่าจะนำเงินมาชำระค่าสินค้าหรือบริการภายหน้า

ในแง่ด้านสถาบันการเงิน สินเชื่อ หมายถึง บริการชนิดหนึ่งของสถาบันการเงินที่ก่อให้เกิดรายได้หลักแก่สถาบันการเงิน และมีความสำคัญหรือมีผลกระทบต่อระบบธุรกิจของชุมชนเป็นอย่างยิ่งด้วย

จากความหมายข้างต้น สรุปความหมายของสินเชื่อได้ว่า เป็นความน่าเชื่อถือ ไว้วางใจ ระหว่างบุคคล 2 ฝ่าย ในการที่จะให้สินค้าหรือบริการไปก่อน โดยมีสัญญากำหนดเงื่อนไขและเงื่อนเวลาการชำระคืนในอนาคต

ความหมายของลูกหนี้

อรพรรณ พนัสพัฒนา (2546 : 10) ได้ให้ความหมายของลูกหนี้ หมายถึง ผู้อยู่ใต้อำนาจบังคับ และมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามอำนาจบังคับ

คาราพร ถิระวัฒน์ (2546 : 114) ได้ให้ความหมายของลูกหนี้ คือ ผู้ที่จะต้องกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งตามหนี้ หากไม่มีลูกนี้แล้ว หนี้ก็ไม่เกิดขึ้น

พิชัย นิลทองคำ และกมล ธีรเวชพลกุล (2547 : 18) ได้ให้ความหมายของลูกหนี้ หมายถึง ลูกนี้ที่เป็นบริษัทจำกัด บริษัทมหาชน จำกัด หรือนิติบุคคลอื่นตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง

สรุปได้ว่า ลูกหนี้ หมายถึง ผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชา และมีหน้าที่ที่จะต้องกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งตามเหตุแห่งหนี้

ลูกหนี้ค้างชำระ หมายถึง หนี้ที่ถึงกำหนดการชำระคืนตามสัญญา แต่ไม่ได้รับการชำระคืนตามข้อตกลงในสัญญา

ปัญหาลูกหนี้ค้างชำระหนี้ หมายถึง สาเหตุอันเป็นปัจจัยที่ลูกหนี้ไม่อาจสามารถจะชำระหนี้ได้

หนี้สูญ หมายถึง หนี้ดั่งค้างที่ไม่สามารถเรียกเก็บคืนได้ แม้ว่าจะพยายามอย่างเต็มที่แล้วก็ตาม

หนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (Non-Performing loan : NPLs) หมายถึง เงินให้สินเชื่อที่ค้างชำระเงินต้นหรือดอกเบี้ยเกินกว่า 3 เดือน นับแต่วันครบกำหนดชำระคืนตามสัญญา

สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนมีหน้าที่หลัก คือ การให้บริการกับสมาชิกในด้านการรับฝากเงินและการให้เงินกู้แก่สมาชิกเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจของสมาชิกของสหกรณ์ และจากการให้บริการเงินกู้ของสหกรณ์แก่สมาชิกไปแล้ว บางสหกรณ์มีปัญหาการชำระคืน กล่าวคือ สมาชิก ผิดนัดสัญญา ไม่ชำระคืนตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในสัญญาเงินกู้ ขาด ๆ หาย ๆ บ้างก็ชำระเพียงดอกเบี้ยอย่างเดียว ไม่ชำระต้นเงินกู้ บางรายผ่อนผันจนลืมชำระหนี้ บางรายหายตัวไปตั้งแต่วันรับเงินกู้จากสหกรณ์ จากปัญหาดังกล่าวทำให้สหกรณ์ไม่ประสบความสำเร็จในเชิงวัตถุประสงค์และนโยบาย จนทำให้สหกรณ์พบวิกฤต ดังนี้

1. เงินทุนหมุนเวียนไม่เพียงพอแก่การบริการ
2. ขาดสภาพคล่อง

3. ดอกเบี้ยค้างรับสูง
4. ขาดความน่าเชื่อถือ
5. ไม่มีความมั่นคงพอ
6. มีหนี้ดั่งค้าง
7. มีค่าใช้จ่ายสูง เนื่องจากหนี้ดั่งค้างและดอกเบี้ยค้างรับ (หนี้สงสัยจะสูญ)
8. มีหนี้สูญ

ดังนั้น เพื่อเป็นการป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นกับสหกรณ์ ในเรื่องดังกล่าวข้างต้น สหกรณ์จำเป็นต้องหาแนวทางในการกำหนดมาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสำหรับการบริหารเงินกู้ของสหกรณ์ไว้เป็นนโยบายอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากสหกรณ์มีการบริหารงานด้านการเงินเป็นธุรกิจหลักของสหกรณ์

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดปัญหาสินเชื่อที่สมาชิกไม่ชำระคืนตามสัญญาของสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนธรรมรังษี จำกัด ได้นำความคิดทฤษฎีทางธนาคารเชิงประวัติศาสตร์ที่สำคัญ 2 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีการให้กู้เพื่อการพาณิชย์ (The Commercial Loan Theory) ทฤษฎีการจัดการด้านหนี้สิน (The Liability Management Theory) และทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ที่สำคัญ 3 ทฤษฎีเข้ามาใช้ในการศึกษา คือ ทฤษฎีแห่งการจัดสรรสินเชื่อ (Credit Rationing) ทฤษฎีปริมาณเงินให้กู้ (Loanable Theory) และทฤษฎีแห่งการแสวงหากำไรสูงสุด (Profitability Maximization Theory) ดังนี้

1 **ทฤษฎีการให้เงินกู้เพื่อการพาณิชย์** (The Commercial Loan Theory) จุดมุ่งหมายที่สำคัญของทฤษฎีการให้เงินกู้เพื่อการพาณิชย์ คือมีหลักเกณฑ์เพื่อที่จะให้ระบบธนาคาร มีเสถียรภาพ มีการบริหารให้ได้มาซึ่งสภาพคล่อง ความมั่นคง และความสามารถที่จะหากำไรด้วยตัวของมันเอง โดยเน้นหลักการที่ว่าธนาคารพาณิชย์ควรให้กู้ในระยะสั้น คือการชำระหนี้คืนต้องไม่เกินหนึ่งปี เป็นการให้กู้เพื่อตอบสนองความต้องการตามฤดูกาลของธุรกิจ การให้กู้ยืมนั้นมีคุณสมบัติที่จะชำระหนี้ในตัวของมันเอง และจะต้องเป็นการกู้เพื่อการค้าของสินค้าที่จับต้องได้ โดยไม่เห็นด้วยกับการกู้เพื่อเก็งกำไรในการซื้อหลักทรัพย์ เพราะเป็นการเพิ่มความเสี่ยงให้แก่ธนาคาร นอกจากนั้นทฤษฎียังไม่สนับสนุนการให้กู้ในระยะยาว เช่น การกู้เพื่อซื้อที่ดิน สร้างโรงงาน และซื้อเครื่องจักร เพราะการให้กู้ประเภทเหล่านี้ขาดสภาพคล่อง (พัฒนา กันยานนท์, 2543 : 14)

2 ทฤษฎีการจัดการด้านหนี้สิน (The Liability Management Theory) ทฤษฎีนี้กล่าวว่า ธนาคารสามารถใฝ่หาสภาพคล่องได้ด้วยการจัดการด้านหนี้สิน ธนาคารต้องการสภาพคล่องอันเนื่องมาจากสาเหตุสองประการ คือ อาจเกิดจากลูกค้าถอนเงินฝากออกไปมากกว่าที่คาดหมายไว้ของธนาคาร หรืออาจเกิดจากลูกค้ารายใหม่ต้องการเงินกู้ ผู้บริหารธนาคารสามารถหาทุนโดยการกู้จากตลาดเงิน เช่น กู้ยืมจากกองทุนพันธมิตร (Federal Fund) หรือหาเงินทุนจากการรับฝากเงินทุน (Negotiable Certificates of Deposits – NCD) หรืออาจกล่าวได้ว่าธนาคารสามารถแสวงหาสภาพคล่องด้วยการก่อหนี้ขึ้นนั่นเอง (พัฒนา กันยานนท์, 2543 : 14)

3 ทฤษฎีแห่งการจัดสรรสินเชื่อ

ดีไรท์ เอ็ม. จาฟี (Dwight, 1969 อ้างถึงใน ไพโรจน์ มีนา, 2548 : 17-18) ได้กล่าวถึงทฤษฎีการจัดสรรสินเชื่อ (Credit Rationing)ว่าสภาวะเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในตลาดสินเชื่อเมื่อมีอุปสงค์ส่วนเกินต่อเงินให้สินเชื่อ ณ อัตราดอกเบี้ยที่กำหนด ซึ่งอาจจะเกิดขึ้นเป็นเวลานานหรือในระยะสั้นก่อนที่อัตราดอกเบี้ยจะปรับตัวได้สมบูรณ์ และได้กล่าวถึงตัวแปรที่สำคัญ 4 ตัว ได้แก่ อัตราดอกเบี้ย อุปสงค์ต่อสินเชื่อ อุปทานของสินเชื่อ และการจัดสรรสินเชื่อ (Credit Rationing) โดยมีปัจจัยที่มีผลต่อการให้สินเชื่อ ได้แก่อัตราดอกเบี้ย อุปสงค์ต่อสินเชื่อและอุปทานของสินเชื่อ ซึ่งในระยะยาวตัวแปรเหล่านี้ไม่ได้ขึ้นอยู่กับตัวกำหนดภายนอก แต่พบว่าอัตราดอกเบี้ยขึ้นอยู่กับอุปสงค์ต่อสินเชื่อ และระดับของสินเชื่อก็ขึ้นอยู่กับอัตราดอกเบี้ย ซึ่งระดับ การให้สินเชื่อถูกกำหนดโดยสหกรณ์

จำนวนการจัดสรรการให้สินเชื่อ (Credit Rationing) หาได้จากความแตกต่างของอุปสงค์ของสินเชื่อกับอุปทานของสินเชื่อ ซึ่งขึ้นอยู่กับอัตราดอกเบี้ยและอุปสงค์ต่อสินเชื่อ เนื่องจากอัตราดอกเบี้ยเป็นตัวกำหนดอุปสงค์ของสินเชื่อ และอุปสงค์ของสินเชื่อเป็นตัวกำหนดอัตราดอกเบี้ย ดังนี้อุปสงค์ของสินเชื่อจะมีผลต่ออัตราดอกเบี้ยอีก (Recursive) ในที่สุดอุปทานของสินเชื่อก็จะเป็นฟังก์ชั่นของอุปสงค์ต่อสินเชื่อและระดับของการจัดสรรสินเชื่อ

4 ทฤษฎีปริมาณเงินให้กู้

ทฤษฎีปริมาณเงินให้กู้ (Loanable Fund Theory) ได้มีการพัฒนาแนวความคิดมาจากทฤษฎีของนักเศรษฐศาสตร์สำนักคลาสสิก โดยนำตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความเป็นจริงของระบบเศรษฐกิจมาใช้ประกอบในการวิเคราะห์ และได้ให้ความเห็นว่าอัตราดอกเบี้ยโดยแท้จริงแล้ว ไม่ได้จ่ายเพื่อการออมแต่จ่ายเพื่อการให้กู้ยืม ดังนั้นอัตราดอกเบี้ยจึงกำหนดโดยอุปสงค์ต่อเงินกู้ (Demand Loanable Funds) และอุปทานของเงินให้กู้ (Supply of Loanable Funds)

ในด้านอุปสงค์ต่อเงินกู้ที่สำคัญ ได้แก่ เพื่อการลงทุน และการถือเงินไว้เฉย ๆ ซึ่งการถือเงินชนิดนี้ อาจจะมีค่าเป็นลบ โดยทั่วไปแล้วผู้มาขอกู้มักจะพอใจที่จะกู้ในอัตราดอกเบี้ยต่ำ ดังนั้นเส้นอุปสงค์ต่อเงินกู้จึงลาดลงจากซ้ายไปขวา เมื่อกำหนดในแกนตั้งแสดงอัตราดอกเบี้ยและแกนนอน

แสดงความต้องการเงินกู้ แสดงว่า ณ ระดับดอกเบี้ยสูงความต้องการเงินกู้จะน้อย และเมื่ออัตราดอกเบี้ยต่ำลง ความต้องการเงินกู้จะมากซึ่งสามารถแสดงความต้องการต่อเงินกู้ได้ดังภาพที่ 2.1

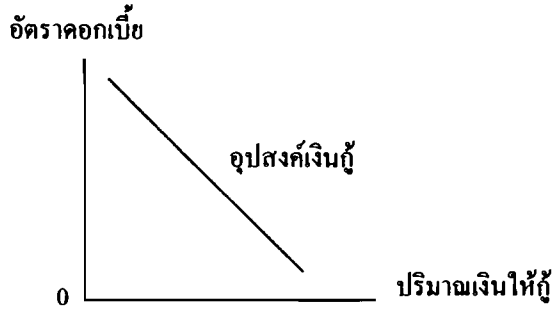

ภาพที่ 2.1 เส้นอุปสงค์ต่อเงินกู้
(ไพโรจน์ มีนา, 2548 : 18)

ส่วนทางด้านอุปทานของเงินให้กู้ยืมนั้น หมายถึง เงินให้กู้ทั้งหมดในระยะเวลาใดเวลาหนึ่งแก่สมาชิก ปกติเมื่ออัตราดอกเบี้ยต่ำ อุปทานของเงินให้กู้ยืมจะน้อยและถ้าอัตราดอกเบี้ยสูง อุปทานของเงินให้กู้ยืมจะมาก โดยทั่วไปแล้วเส้นอุปทานของเงินให้กู้จะมีลักษณะลาดชันขึ้นจากซ้ายไปขวา โดยกำหนดให้แกนตั้งแสดงอัตราดอกเบี้ย และแกนนอนแสดงอุปทานของเงินให้กู้ ดังแสดงในภาพที่ 2.2

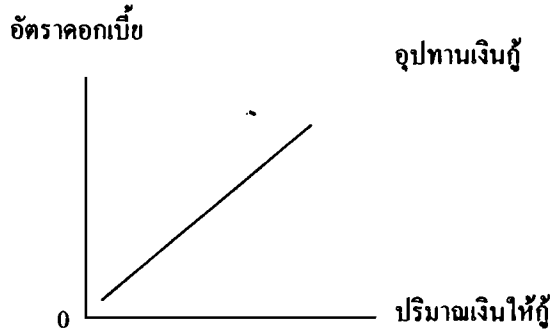

ภาพที่ 2.2 เส้นอุปทานของเงินให้กู้
(ไพโรจน์ มีนา, 2548 : 19)

อุปสงค์และอุปทานของเงินให้กู้ยืม จะเป็นตัวกำหนดระดับอัตราดอกเบี้ยดุลยภาพโดยจะเกิดขึ้น ณ จุดตัดของเส้นอุปสงค์ต่อเงินกู้และอุปทานของเงินให้กู้ และอัตราดอกเบี้ยนี้จะเป็นอัตราที่เหมาะสมที่เกิดจากการให้กู้ยืมในช่วงเวลา ซึ่งจะแสดงถึงปริมาณอุปสงค์ต่อเงินกู้เท่ากับอุปทานของเงินกู้ ดังแสดงในภาพที่ 2.3

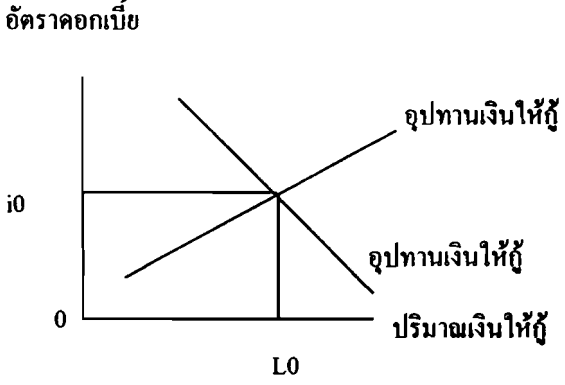

ภาพที่ 2.3 การกำหนดอัตราดอกเบี้ยดุลยภาพของการให้กู้
(ไพโรจน์ มีนา, 2548 : 19)

อย่างไรก็ตาม อัตราดอกเบี้ยดุลยภาพในตลาดแต่ละแห่งอาจจะมีความแตกต่างกัน เช่น ขึ้นอยู่กับสภาพการแข่งขัน ลักษณะอุปทานของเงินให้กู้และระยะเวลาในการให้กู้ที่แตกต่างกัน เป็นต้น

ดังนั้น อัตราดอกเบี้ยดุลยภาพของแต่ละประเภทการกู้อาจแตกต่างกัน และมีได้หลายอัตรา ซึ่งอัตราดอกเบี้ยในตลาดต่าง ๆ เหล่านี้จะปรับเข้าหาดุลยภาพที่อุปทานของเงินให้กู้เท่ากับอุปสงค์ต่อเงินกู้ในตลาดนั้น

5 ทฤษฎีแห่งการแสวงหากำไรสูงสุด

ทฤษฎีแห่งการแสวงหากำไรสูงสุด (Profit Maximization Theory) มีความเห็นว่าการศึกษาระดับจุลภาคของกิจการธนาคารพาณิชย์ ซึ่งเป็นหน่วยงานเศรษฐกิจที่มุ่งเพื่อแสวงหากำไรสูงสุด (Maximize Profit) เช่นเดียวกับธุรกิจอื่น ๆ โดยธนาคารพาณิชย์จะได้รับกำไรสูงสุด เมื่อมีการปรับตัวในการถือครองสินทรัพย์ และหนี้สินให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ทางการเงิน การถือทรัพย์สินและหนี้สินที่เหมาะสมเพื่อให้ได้กำไรสูงสุดนั้น จะอยู่ภายใต้เงื่อนไขต่างๆ เช่น ทรัพย์สินที่ธนาคารมีอยู่ ผลตอบแทนของสินทรัพย์และต้นทุนการกู้ยืมเป็นต้น

ทรัพย์สินที่ธนาคารมีอยู่สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท (สาโรช อุปปาติก, 2533 อ้างถึงใน ไพโรจน์ มีนา, 2548 : 20) คือ

1. สินทรัพย์ที่ก่อให้เกิดรายได้ (Earning Assets) ได้แก่ เงินให้กู้ยืมและการลงทุนในหลักทรัพย์ประเภทต่าง ๆ

2. สินทรัพย์ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (Non - Earning Assets) ได้แก่เงินสำรองตามกฎหมาย (Required Reserve) และเงินสดสำรองส่วนเกิน (Excess Reserve) โดยธนาคารพาณิชย์จะพยายามดำรงเงินสดสำรองให้ได้ตามที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น ซึ่งจะมีเงินสดสำรองส่วนเกินอยู่เพียงเล็กน้อย

จากการศึกษาพฤติกรรมในการจัดสรรสินทรัพย์ของธนาคารพาณิชย์ มักจะมีข้อสมมุติที่ว่าธนาคารพาณิชย์จะต้องปรับตัวในการถือครองสินทรัพย์ และหนี้สินให้มีความเหมาะสมอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้สอดคล้องกับสภาวการณ์ทางการเงินที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เช่น การเปลี่ยนแปลงของอัตราดอกเบี้ย อุปสงค์ของเงินกู้ และการใช้นโยบายทางการเงินของธนาคารกลาง (ธนาคารแห่งประเทศไทย) เป็นต้น ในกรณีที่ธนาคารกลางใช้มาตรการทางการเงินต่าง ๆ เช่น การรับซื้อพันธบัตรในตลาดซื้อคืน การลดอัตราเงินสำรองตามกฎหมาย และการลดอัตราดอกเบี้ยเป็นต้น จะส่งผลให้ธนาคารพาณิชย์มีปริมาณเงินสดสำรองส่วนเกินที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้สัดส่วนของสินทรัพย์ประเภทที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ต่อสินทรัพย์ที่ก่อให้เกิดรายได้สูงเกินไปเป็นผลทำให้ธนาคารพาณิชย์ต้องดำเนินการขยายสินเชื่อ นอกจากนี้การจัดสรรสินทรัพย์ของธนาคารยังขึ้นอยู่กับต้นทุนของการให้กู้ยืม และผลตอบแทนของสินทรัพย์นั้น ๆ ด้วย

6 ทฤษฎีหลักการสหกรณ์

สหกรณ์ เป็นองค์การธุรกิจที่มีบุคคลตั้งแต่ 10 คนขึ้นไปร่วมมือกันก่อตั้งและสมัครเข้าเป็นสมาชิกโดยการซื้อหุ้นของสหกรณ์ แต่สมาชิกสหกรณ์นี้มีลักษณะพิเศษแตกต่างกับสมาชิกขององค์การธุรกิจแบบอื่น กล่าวคือ สมาชิกของสหกรณ์มักจะเป็นบุคคลที่มีอาชีพอย่างเดียวกัน หรือคล้ายคลึงกัน หรือมีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่สหกรณ์กำหนด ทั้งนี้เพราะสหกรณ์นั้นมีนโยบายเพื่อรวมคนมากกว่ารวมทุน หมายความว่า การดำเนินงานของสหกรณ์มิได้มุ่งหวังผลกำไรแต่เพียงอย่างเดียว แต่ต้องการตัดพ่อค้าคนกลางหรือผู้ที่มีอิทธิพลทางเศรษฐกิจเพื่อช่วยเหลือสมาชิกที่มีความอ่อนแอทางเศรษฐกิจโดยการสมัครเข้ามาเป็นสมาชิกรวมตัวกันต่อรองการเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง เพื่อให้ผลประโยชน์ตกแก่สมาชิกมากที่สุด

การก่อตั้ง และการบริหารงานของสหกรณ์มีลักษณะคล้ายกับบริษัทจำกัดมหาชน คือ จะมีกลุ่มบุคคลผู้ก่อการหรือผู้ก่อตั้งแล้วก็ประกาศให้บุคคลที่สนใจเข้ามาสมัครเป็นสมาชิกโดยการซื้อหุ้นของสหกรณ์ หุ้นของสหกรณ์ทุกหุ้นจะมีมูลค่าเท่ากัน สำหรับการบริหารงานของสหกรณ์นั้น สมาชิกสหกรณ์ทุกคนจะเลือกตั้งคณะกรรมการเข้ามาบริหารงานหรือควบคุมงานของสหกรณ์ ในการออกเสียงเลือกตั้งคณะกรรมการนั้น สมาชิกทุกคนมีสิทธิ์ออกเสียงได้หนึ่งเสียง (one man one vote) คณะกรรมการที่ได้รับเลือกตั้งจะทำหน้าที่ควบคุมหรือรับผิดชอบการบริหารงานของสหกรณ์แทนสมาชิก

ซึ่งคณะกรรมการนี้อาจเลือกบุคคลใดบุคคลหนึ่งจากคณะกรรมการ หรืออาจจ้างบุคคลภายนอกมาเป็นผู้จัดการได้ (เดช กาญจนนางกูร, 2539 : 50)

หลักการสหกรณ์ ซึ่งเปรียบเสมือนทฤษฎีทางสหกรณ์นั้น มีความหมายว่า ถ้าต้องการให้การดำเนินงานสหกรณ์ก้าวหน้าประสบความสำเร็จแล้วก็สมควรยึดหลักการสหกรณ์ไว้ให้มั่นคง หลักการสหกรณ์เป็นการวางบรรทัดฐานในการปฏิบัติเพื่อบรรลุจุดหมายปลายทางของการพัฒนาสหกรณ์ จากการศึกษาประวัติความเป็นมาของขบวนการสหกรณ์ พบว่าหลักสหกรณ์โรชเดล (Rochdale) ซึ่งเกิดขึ้นที่เมืองโรชเดลในประเทศอังกฤษได้เป็นที่ยอมรับนับถือกันในวงการสหกรณ์ของโลก โดยเฉพาะในยุคหลังปี พ.ศ. 2387 เป็นต้นมา หลักสหกรณ์โรชเดล สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับสหกรณ์รูปแบบอื่น ๆ ได้ เพราะฉะนั้นในยุคของการพัฒนาสหกรณ์ระยะแรกทั่วโลกถือกันว่าหลักสหกรณ์โรชเดล มีฐานะเป็นหลักสหกรณ์ทั่วไป อย่างไรก็ดีในช่วงเวลาระหว่าง พ.ศ. 2473-2509 ได้มีการร่วมกันพิจารณาแก้ไขดัดแปลงหลักสหกรณ์โรชเดลอย่างกว้างขวางโดยประชาคมสหกรณ์ของโลก จนในที่สุดกลายเป็นทฤษฎีสหกรณ์หรือหลักสหกรณ์ที่ใช้กันมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งหลักสหกรณ์ที่ใช้ในปัจจุบันมี 6 ข้อด้วยกัน และถือว่าทุกข้อมีความสำคัญต่อความเป็นสหกรณ์เท่ากันหมด หลักสหกรณ์ทั้ง 6 ข้อ สามารถใช้ได้กับสหกรณ์ทุกประเภทที่มีอยู่ในโลก ซึ่งประกอบไปด้วย

1. การเป็นสมาชิกด้วยความสมัครใจ และไม่กีดกันการเข้าเป็นสมาชิก โดยสมาชิกสหกรณ์นั้นจะต้องรับรู้ เข้าใจ ยอมรับข้อผูกพันในฐานะที่เป็นสมาชิก รวมถึงคุณสมบัติการเข้าเป็นสมาชิกจะต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของสหกรณ์ประเภทนั้น

2. การควบคุมตามหลักประชาธิปไตย และมีการดำเนินงานโดยอิสระ เนื่องจากองค์การสหกรณ์เป็นองค์การประชาธิปไตย การจัดการบริหารจึงต้องมาจากบุคคลที่ได้รับเลือกตั้ง หรือแต่งตั้งตามวิธีที่สมาชิกจะตกลงกันได้ โดยยึดหลักว่าสมาชิกมีสิทธิออกเสียงได้คนละหนึ่งเสียงโดยไม่คำนึงว่าสมาชิกผู้นั้นจะมีทุนเรือนหุ้นมากหรือน้อย

3. การจำกัดอัตราดอกเบี้ยที่จ่ายให้แก่ทุนเรือนหุ้น เพื่อป้องกันมิให้มีการแสวงหากำไรในสหกรณ์ของผู้ที่มีทุนมากซึ่งจะทำให้เกิดความแตกแยก และนำมาซึ่งความไม่เสมอภาค และความไม่ยุติธรรมในสหกรณ์อีกด้วย

4. การจัดสรรผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเพื่อพัฒนาสหกรณ์ เพื่อจัดบริการแก่ส่วนรวม หรือเพื่อแบ่งเงินปันผลให้แก่สมาชิกตามส่วนธุรกิจที่ได้กระทำกับสหกรณ์

5. การส่งเสริมการศึกษา โดยการให้การศึกษาอบรมแก่สมาชิก ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนางานด้านสหกรณ์

6. การร่วมมือระหว่างสหกรณ์ในทุกระดับ เพื่อให้เป็นประโยชน์แก่สมาชิกและขบวนการสหกรณ์

แนวความคิดที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับมูลเหตุของการค้างชำระหนี้

การค้างชำระหนี้ของลูกหนี้เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงได้ยากในการดำเนินงานของธนาคาร เนื่องจากการอำนวยสินเชื่อแก่ลูกค้าที่มาขอสินเชื่อ แม้ว่าได้มีการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ขอกู้แล้วก็ตาม แต่ยังมีปัจจัยที่ส่งผลให้ลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้คืนได้ตามกำหนดที่ระบุไว้ในสัญญา ธนาคารเองก็มีระบบตรวจสอบ ติดตามหนี้ภายหลังจากที่ได้ให้กู้แล้ว ซึ่งต้องหาวิธีการหรือมาตรการในการควบคุมหนี้ค้างชำระ ให้อยู่ในระดับที่ไม่เกินเป้าหมายที่กำหนด ซึ่งมูลเหตุของการค้างชำระหนี้พอจะสรุปได้ดังนี้ (ชนินทร์ พิทยวิวิธ, 2534 อ้างถึงใน กนิษฐา จอมวิญาณ์, 2546 : 9-11)

1. สาเหตุจากปัจจัยภายนอก ได้แก่ ปัจจัยที่ไม่สามารถควบคุมได้ หากปัจจัยดังกล่าวเปลี่ยนแปลง ย่อมส่งผลกระทบต่อตัวลูกหนี้ได้ ได้แก่

1.1 ภาวะเศรษฐกิจ เป็นปัญหาสำคัญของการประกอบธุรกิจ หากภาวะเศรษฐกิจดีย่อมส่งผลให้การประกอบธุรกิจมีการขยายตัว และเจริญรุ่งเรือง หากสภาวะเศรษฐกิจตกต่ำหรือซบเซาย่อมส่งผลให้เกิดการชะลอตัวทางธุรกิจและการจ้างงานน้อยลง รายได้ของบุคคลลดลงตาม ซึ่งในบางธุรกิจอาจจะประสบปัญหารุนแรงถึงขั้นล้มละลาย

1.2 นโยบายของรัฐบาล การดำเนินธุรกิจย่อมต้องเป็นไปตามขอบเขตแห่งกฎหมาย ธุรกิจบางชนิด รัฐบาลอาจเห็นว่ามีความจำเป็นต่อการครองชีพของประชาชนก็อาจจะกำหนดให้มีการควบคุมราคา เช่น ปูนซีเมนต์ น้ำตาล เป็นต้น การกระทำเช่นนี้ย่อมเป็นผลดีต่อผู้บริโภค แต่ถ้ามีปัจจัยอื่นเปลี่ยนแปลง รัฐบาลต้องปรับนโยบายให้เหมาะสม เช่น ถ้าต้นทุนของสินค้าที่ถูกควบคุมราคาสูงก็ต้องขยับราคาควบคุมให้สูงขึ้นบ้าง ถ้าผู้ประกอบการไม่มีกำไร อาจทำให้ไม่มีกำลังใจจะขยายการผลิตเพื่อผลิตสินค้าเพิ่มขึ้นไว้รับความต้องการที่จะสูงขึ้นในอนาคต ในด้านภาษีอากร ถ้ามีการปรับปรุงระบบภาษีอากรให้ทันต่อสภาวะการณ์ ก็จะเป็นการช่วยเหลือธุรกิจ เช่น การตั้งกำแพงภาษีเพื่อช่วยเหลืออุตสาหกรรมภายในประเทศ นโยบายมาตรการทางการเงินที่ช่วยเหลือผู้ประกอบการ ความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง เป็นต้น

1.3 ค่านิยมและเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงของปัจจัยทั้งสองแม้ว่าดูเป็นเรื่องเล็กน้อย แต่ก็อาจจะทำให้ธุรกิจบางประเภทเกิดปัญหาขึ้นได้ โดยเฉพาะธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับแฟชั่น เมื่อผู้บริโภคมีค่านิยมที่เปลี่ยนไป หรือทางด้านเทคโนโลยี เช่น อุตสาหกรรมประเภทเครื่องใช้ไฟฟ้า ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาในราคาที่ถูกลงและคุณภาพที่ดีขึ้น

1.4 ภัยธรรมชาติ หรือ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่คาดคิด เช่น ไฟไหม้ ภัยจากน้ำท่วม ผลผลิตได้รับความเสียหายจากภัยธรรมชาติ อุบัติเหตุ

2. สาเหตุจากปัจจัยภายใน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นภายในธนาคารที่เป็นผู้ปล่อยสินเชื่อเอง และสามารถควบคุมการเปลี่ยนแปลงได้ ได้แก่

2.1 การเปลี่ยนแปลงของอัตราดอกเบี้ย อาจทำให้ผู้กู้รับภาระดอกเบี้ยที่เปลี่ยนไปด้วย หากอัตราดอกเบี้ยสูงขึ้น ภาระดอกเบี้ยก็จะเพิ่มขึ้น ผู้กู้ต้องใช้เวลานานกว่าเดิมในการชำระหนี้ให้หมดไป ความเสี่ยงต่อการค้างชำระยิ่งสูงขึ้น

2.2 การประเมินราคาหลักทรัพย์ที่ไม่เหมาะสม เช่น การประเมินราคาหลักประกันที่สูงเกินไป หลักทรัพย์ค้ำประกันไม่มีสภาพคล่อง ทำให้ผู้กู้ได้รับการอนุมัติวงเงินที่หลักทรัพย์ค้ำประกันไม่คุ้มกับมูลหนี้ เกินความจำเป็น หรือเกินความสามารถในการชำระหนี้ ทำให้ผู้กู้ไม่คำนึงถึงการสูญเสียหลักทรัพย์ที่ค้ำประกันไว้

2.3 ระบบการติดตามและควบคุมหนี้ของธนาคาร ไม่มีประสิทธิภาพ

2.4 การอำนวยสินเชื่อของธนาคารที่ไม่มีการกลั่นกรองที่ดี เช่น เจ้าหน้าที่ขาดประสบการณ์ การดำเนินงานที่เน้นปริมาณมากกว่าคุณภาพ

2.5 การเปลี่ยนแปลงผู้บริหาร เป็นผลทำให้การดำเนินงานของธุรกิจชะงักงัน การตัดสินใจดำเนินงานต่าง ๆ ไม่รวดเร็ว

2.6 การทุจริตของผู้บริหารกิจการ คิดถึงผลประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม สภาพธุรกิจที่แท้จริงไม่เปิดเผยจึงยากต่อการแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้ทันกับเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต

3. สาเหตุที่เกิดจากตัวลูกหนี้ ได้แก่

3.1 การที่ลูกหนี้นำเงินกู้ไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ของการกู้ยืม เช่น การนำไปเก็งกำไรในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ เมื่อภาวะเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลง ผลประโยชน์หรือกำไรที่ผู้กู้เก็งไว้ก็เปลี่ยนแปลงตามไปด้วย

3.2 การย้ายถิ่นที่อยู่ การเปลี่ยนงาน การถูกเลิกจ้างงาน ทำให้ไม่สามารถรับภาระหนี้ที่มีอยู่ได้

3.3 ลูกหนี้ถึงแก่กรรมหรือเจ็บป่วยเรื้อรัง ทุพพลภาพ สภาพครอบครัวหย่าร้างทำให้ภาระการใช้จ่ายในการดำรงชีวิตเปลี่ยนแปลงได้

3.4 ลูกหนี้ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย มีหนี้สินภายนอกมาก

3.5 ลูกหนี้ทำการค้าเกินตัว หรือหวังผลเลิศในธุรกิจมากเกินไป ภาระเงินงวดที่คาดไว้อาจเกินความสามารถในการชำระหนี้ได้

3.6 ลูกหนี้เจตนาบิดพลิ้วไม่ยอมชำระหนี้ หรือนำเงินไปชำระหนี้ภายนอกก่อนนำเงินไปชำระคืนแก่ธนาคาร

สำนักวิทยบริการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

แนวความคิดที่เกี่ยวกับการส่งชำระหนี้เงินกู้ไม่ได้ตามกำหนด

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ในปี พ.ศ. 2547 ได้สรุปปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ค้างชำระหนี้ (ดาว เอี่ยวถึ้ง, 2548 : 27-29) ดังนี้

1. มูลเหตุปัจจัยจากตัวลูกค้าผู้กู้

1.1 ลูกค้าตาย

1.2 ลูกค้าวิกลจริต ทุพพลภาพ หรือป่วยเรื้อรังจนเป็นอุปสรรคต่อการประกอบอาชีพ

1.3 ลูกค้าเลิกประกอบอาชีพ

1.4 ลูกค้าไปเสียจากภูมิลำเนาหรือย้ายถิ่นที่อยู่

1.5 ลูกค้าบวชแล้วไม่สึก

1.6 ลูกค้าต้องโทษจำคุก

1.7 ลูกค้ามีหนี้สินภายนอก

1.8 ลูกค้าถูกศาลสั่งยึดทรัพย์ขายทอดตลาด หรือมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด หรือศาลพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลาย

1.9 ลูกค้าโอนทรัพย์สินให้ผู้อื่น เช่น ที่ดิน บ้านเรือนอยู่อาศัย เครื่องจักรกล และเครื่องมือที่ใช้ในการประกอบอาชีพ เป็นต้น

1.10 ลูกค้าให้ผู้อื่นกู้ยืมเงิน

1.11 ลูกค้าไม่ได้ใช้เงินกู้ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ หรือใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์

1.12 ลูกค้ามีพฤติกรรมไม่ดีชอบเล่นการพนัน ติดยาเสพติด เป็นต้น

1.13 ลูกค้ามีเจตนาบิดพลิ้วไม่ยอมชำระหนี้ โดยไม่มีเหตุผลสมควร เช่น เห็นลูกค้าอื่นไม่ชำระหนี้ก็ไม่ชำระบ้าง เป็นต้น

1.14 ลูกค้ามีค่าใช้จ่ายฉุกเฉินเกิดขึ้นในครอบครัว เช่น ต้องใช้จ่ายเงินในการรักษาพยาบาล

1.15 ลูกค้าไม่พอใจพนักงานธนาคาร

1.16 ลูกค้าขายผลิตผลที่จำนำแล้วมีเงินเหลือไม่เพียงพอชำระหนี้เงินกู้

1.17 ลูกค้าต้องเก็บผลิตผลที่จำนำไว้เพื่อบริโภค หรือทำพันธุ์ เนื่องจากการผลิตใหม่เสียหาย

2. มูลเหตุจากปัจจัยภายนอก

2.1 กรณีสาเหตุเกิดหลังจากกู้เงินแล้วไม่สามารถประกอบอาชีพได้ เนื่องจาก

1) ถูกทางราชการเวนคืนที่ดิน

2) เจ้าของที่ดินไม่ให้เช่าที่ดิน

2.2 กรณีผลผลิตหรือกระบวนการผลิตได้รับความเสียหายจากภัยธรรมชาติหรือภัยพิบัติ คือ

1) ฝนแล้ง

2) น้ำท่วม

3) ลมพายุหรือวาตภัย

4) ศัตรูพืชหรือสัตว์รบกวน

5) เกิดโรคระบาด

6) ถูกไฟไหม้

7) ถูกโจรกรรมหรือถูกลักขโมย

8) ถูกกลั่นแกล้งทำลายผลผลิต

9) "ฝนชุก" หมายถึง ฝนตกชุกจนเป็นเหตุให้ลูกค้าไม่สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตหรือประกอบอาชีพได้ เช่น มีฝนตกชุกทำให้ไม่สามารถกรีดยางพาราได้ จึงไม่มีรายได้ชำระหนี้เงินกู้แก่ธนาคาร

2.3 กรณีขายผลิตผล สินค้า หรือบริการไม่ได้ หรือขายได้น้อย เนื่องจาก

1) ไม่สามารถขนส่งไปขายได้

2) ไม่มีผู้รับซื้อ (รวมถึงการซื้อบริการ)

3) ราคาตกต่ำ

2.4 กรณีทรัพย์สินได้รับความเสียหาย เนื่องจาก

1) ถูกไฟไหม้

2) ถูกโจรปล้น หรือ ถูกลักขโมย

2.5 กรณีเกิดภัยสงคราม

3. มูลเหตุจากพนักงานธนาคาร

3.1 พนักงานธนาคารทุจริตโดยไม่อยู่ในความรับผิดชอบของธนาคาร

3.2 พนักงานธนาคารเบียดเบียนลูกค้า หรือกู้ยืมเงินของลูกค้า

3.3 พนักงานธนาคารประพฤติตนไม่เหมาะสม เช่น ใช้วาจาไม่สุภาพ เป็นต้น

3.4 ลูกค้าไม่ได้รับความสะดวกในการชำระหนี้เงินกู้

4. มูลเหตุหนี้เงินกู้ค้างชำระของโครงการสินเชื่อเพื่อไปทำงานต่างประเทศ

4.1 ก่อนเดินทาง "กู้เงินแล้วบริษัทเลื่อนเวลาเดินทางเกิน 3 เดือน"

4.2 ก่อนเดินทาง "ลูกค้าไม่สามารถเดินทางได้" เนื่องจากบริษัทยกเลิกสัญญา และอยู่ระหว่างการขอชดเชยคืนเงินจากบริษัทจัดหางาน

4.3 เดินทางไปต่างประเทศแล้ว "ส่งเงินยังไม่ถึงประเทศไทย" แต่เกินกำหนดระยะเวลา 3 เดือน

4.4 เดินทางไปต่างประเทศแล้ว "ลูกค้าป่วยไม่สามารถทำงานได้" และถูกส่งตัวกลับประเทศไทย

4.5 เดินทางไปต่างประเทศแล้ว "ลูกค้าถูกส่งตัวกลับ" เนื่องจากเกิดปัญหาทางการเมืองหรือการประท้วงนัดหยุดงาน หรือการสู้รบ

4.6 เดินทางไปต่างประเทศแล้ว "บริษัทไม่ปฏิบัติตามสัญญา" ทำให้ลูกค้าไม่ได้รับเงินคืนครบตามสัญญา และอยู่ระหว่างลูกค้าร้องขอเงินเดือนจากบริษัทในต่างประเทศ (ขอแบ่งเบาภาระเนื่องจากไม่ได้รับเงินเดือน)

4.7 เดินทางไปต่างประเทศแล้ว "บริษัทในต่างประเทศเลิกกิจการ" เนื่องจากประสบปัญหาขาดทุน

แนวคิดด้านการวิเคราะห์เครดิต

การวิเคราะห์เครดิตเป็นวิธีการที่ธนาคารและสถาบันการเงินทั่วไปใช้ในการวิเคราะห์ฐานะทางการเงินของลูกค้าในด้านต่าง ๆ เช่น สภาพคล่อง ความสามารถในการหารายได้ และการชำระหนี้ ความมั่นคงทางการเงิน ความสามารถในการดำเนินกิจการ เป็นต้น เพื่อที่จะใช้เป็นข้อมูลในการประกอบการตัดสินใจว่าจะให้เครดิตสินเชื่อหรือจะขยายสินเชื่อให้ได้หรือไม่ หลักเกณฑ์การวิเคราะห์เครดิตที่ใช้กันทั่วไป จะใช้หลักนโยบาย 6 Cs ซึ่งธนาคารพาณิชย์ ได้อธิบายถึงเรื่องนโยบาย 6 Cs ประกอบด้วยลักษณะต่าง ๆ ดังนี้ (วาสนา สิงหโกวินท์, 2527 อ้างถึงใน พิเชต ศรีสืบ, 2547 : 8-9)

1. คุณสมบัติของตัวลูกค้าผู้ขอสินเชื่อ (Characteristic) เป็นคุณลักษณะด้านอุปนิสัยใจคอและพฤติกรรมว่าจะมีความรับผิดชอบและความเต็มใจในการชำระหนี้มากน้อยเพียงใด ดูจากประวัติส่วนตัวทางด้านสังคม ความซื่อสัตย์ อายุ นิติภาวะ หรือคุณสมบัติเฉพาะด้าน หน้าที่การงาน ความสามารถ ความชำนาญ ประสบการณ์

2. ความสามารถในการชำระคืน (Capacity) เป็นการวิเคราะห์ถึงสมรรถภาพในการหารายได้ ค่าจ้าง เงินเดือน กำไรจากการดำเนินงาน แผนการบริหาร แผนการชำระคืน พิจารณาจากงบการเงินของกิจการ ทั้งงบดุล งบกำไรขาดทุน งบกระแสเงินสด

3. ทุนของกิจการ (Capital) เป็นการวิเคราะห์ถึงฐานะทางการเงินได้แก่ สินทรัพย์ หนี้สิน และทุน ว่าเป็นอย่างไร สัดส่วนการลงทุนระหว่างเจ้าของกิจการกับสัดส่วนการขอสินเชื่อของธนาคารเหมาะสมหรือไม่เพียงใด

4. สภาพแวดล้อมทั่วไป (Condition) เช่น ภาวะเศรษฐกิจ นโยบายของรัฐบาล การเมือง กฎหมาย ระบบภาษี ดินฟ้าอากาศ ปัญหาวัตถุดิบ ปัญหาแรงงาน การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี

5. หลักประกันหรือหลักทรัพย์ที่ใช้ค้ำประกัน (Collateral) ได้แก่ ที่ดินอาคาร โรงเรือน สิทธิการเช่า พันธบัตร หุ้น หรือบุคคล

6. พิจารณาการควบคุมถึงการดำเนินงาน (Control) เป็นการพิจารณาถึงการดำเนินงาน ที่มีประสิทธิภาพของผู้กู้ไม่ใช่ว่าผู้กู้ทุกคนจะมีระบบการเงิน และการบริหารงานภายในดี เช่น บริหารแบบครอบครัว ซึ่งอาจจะใช้ได้ดีในธุรกิจหนึ่ง แต่อีกธุรกิจหนึ่งอาจจะไม่ดีเท่าที่ควรก็ได้ ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาทางการเงินแก่ผู้ให้กู้ได้

นอกจากหลักเกณฑ์ C's Policy ที่ใช้วิเคราะห์การกำหนดวงเงินสินเชื่อเพื่อป้องกันหนี้ค้างชำระหรือหนี้ที่มีปัญหาแล้วยังมีหลักเกณฑ์ P's Policy ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับ C's Policy แต่มีรายละเอียดบางส่วนที่แตกต่างกัน P's Policy ประกอบด้วยลักษณะต่าง ๆ ดังนี้ (นงนุช กะดีแดง , 2541 :12-13)

1. ปัจจัยส่วนบุคคล (People) เป็นปัจจัยที่ต้องพิจารณาทางด้านความรับผิดชอบของผู้กู้ยืม ประกอบด้วยมูลค่าสำเร็จในการทำงาน แนวโน้มการปฏิบัติงาน และความสามารถในการชำระหนี้ โดยจะใช้ข้อมูลของสถาบันการเงินเกี่ยวกับประวัติการชำระหนี้มาประกอบการพิจารณา

2. การกู้ยืม (Purpose) เป็นการพิจารณาวัตถุประสงค์ของการกู้ยืมเงินว่าจะนำไปใช้ในด้านใด และการใช้นั้นจะเกิดประสิทธิภาพหรือไม่ ซึ่งโดยปกติจะจำแนกวัตถุประสงค์ของการกู้ยืมเป็นสองลักษณะคือ สินเชื่อเพื่อการบริโภค (สินเชื่อที่ผู้บริโภคใช้การซื้อสินค้าและบริการ) กับสินเชื่อเพื่อการผลิตเพื่อนำไปใช้จ่ายในการผลิตวัตถุดิบ และเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ

3. การชำระหนี้ (Payment) เป็นการพิจารณาความสามารถในการชำระหนี้ โดยจะดูว่าผู้กู้มีความสามารถชำระหนี้เป็นจำนวนต่องวดเท่าใด ภายในวงเงินเท่าไร และระยะเวลายาวนานมากน้อยแค่ไหน เป็นไปตามการตกลงในเงื่อนไขการกู้ยืมที่ระบุไว้หรือไม่ ปัญหาของการพิจารณาการชำระหนี้คือการประเมินความสามารถในการชำระหนี้ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งจะใช้ข้อมูลในอดีตและปัจจัยประกอบการประเมินความสามารถในการชำระหนี้ แต่การให้ข้อมูลดังกล่าวอาจจะทำให้การประเมินคลาดเคลื่อนได้ ถ้าหากเกิดความผันผวนอย่างรุนแรงเกิดขึ้นในอนาคต

4. หลักการป้องกัน (Protection) เป็นการพิจารณา การป้องกันความเสี่ยง โดยเลือกทางออกในการป้องกันความเสี่ยง การป้องกันโดยทั่วไปประกอบด้วย หลักประกันในส่วนของผู้กู้เงินจะพิจารณาจากการถือครองสินทรัพย์ หรือเงินออมที่มีอยู่ เป็นต้น และหลักประกันในส่วนของผู้ค้ำประกัน ผู้รับผิดชอบรวมในหนี้สิน ประกอบด้วยหลักประกันของผู้ค้ำประกัน หรือผู้กู้ร่วม และความน่าเชื่อถือของผู้ค้ำประกัน หรือผู้กู้ร่วม เป็นต้น

5. การพิจารณาการมององค์ประกอบรวม (Perspective) เป็นการพิจารณาโดยรวมของผู้ให้กู้ ซึ่งจะพิจารณาจากอัตราความเสี่ยงของหนี้ที่สงสัยจะสูญ ความยุ่งยากในการเรียกเก็บ ต้นทุนในการฟ้องร้องเพื่อบังคับให้ชำระหนี้ และค่าใช้จ่ายในการประมูลทรัพย์ขายทอดตลาด นอกจากนี้

ในส่วนของผู้กู้ได้แก่การเปลี่ยนแปลงของรายได้ที่เกิดจากการกู้ยืมเงิน ตลอดจนการรักษาความสัมพันธ์ของผู้กู้ชั้นดีเอาไว้ในอนาคต

แนวคิดด้านการจัดชั้นหนี้

แนวคิดด้านการจัดชั้นหนี้ จากการศึกษาของพิทยา วัฒนะ (2543 : 18-19) มีหลักเกณฑ์ ดังนี้

1. การจัดชั้นหนี้ที่มีปัญหา มีวิธีการจัดชั้น (Graduation Appeals) โดยอาศัยการประเมินสินเชื่อ (Credit Appraisal) จัดกลุ่มลูกหนี้ออกเป็นประเภทต่าง ๆ ได้แก่

1) หนี้ปกติ	ค้างชำระไม่เกิน	1	เดือน
2) หนี้ที่กล่าวถึงเป็นพิเศษ	ค้างชำระ	1 – 3	เดือน
3) หนี้จัดชั้นต่ำกว่ามาตรฐาน	ค้างชำระ	3 – 6	เดือน
4) หนี้สงสัยจะสูญ	ค้างชำระ	6 – 12	เดือน
5) หนี้สูญ	ค้างชำระเกิน	12	เดือน

เมื่อจัดประเภทได้แล้วก็นำไปจัดลำดับความสำคัญของแต่ละกลุ่ม ว่าควรจะติดตามด้วยวิธีใด หรือมีความถี่ในการทวงถามมากน้อยเพียงใด

2. การกำหนดเวลา (Time the System) คือการกำหนดหลักการไว้ว่าลูกหนี้ประเภทใดกลุ่มใด จะต้องมีการเรียกเก็บหนี้หรือทวงถามกันภายในระยะเวลาอย่างไร ซึ่งหนี้บางประเภทระยะเวลาการบอกกล่าวหลังทวงถามจะมีผลในทางรูปคดี เมื่อมีการฟ้องร้องกันด้วย

การติดตามหนี้

การติดตามหนี้มีหลายวิธี ดังนี้

1. การส่งเอกสารทางบัญชี ได้แก่การส่งใบสรุปการเคลื่อนไหวบัญชีกระแสรายวัน (Statement) ใบแจ้งหักบัญชี (Debit Note) ไปยังลูกหนี้เพื่อเป็นการแจ้งยอดหนี้ และเตือนลูกหนี้

2. การสื่อสารทางโทรศัพท์ เป็นการติดต่อที่สะดวกรวดเร็วที่สุด เสียค่าใช้จ่ายน้อย และสามารถเจรจาทำความเข้าใจกันได้ดี นอกจากนี้ยังสามารถวัดความสามารถในการชำระหนี้ของลูกหนี้ได้ด้วย เช่น จากการที่ลูกหนี้เคยรับโทรศัพท์พูดคุยด้วยดี เปลี่ยนเป็นการไม่ยอมรับโทรศัพท์ก็เป็นเครื่องชี้ว่า ลูกหนี้อาจเริ่มมีปัญหา ซึ่งธนาคารควรรีบประเมินค่าสินเชื่อ (Credit Appraisal) ของลูกหนี้ใหม่โดยเร็ว เพื่อทราบปัญหาให้แน่ชัดและหาทางแก้ไข

3. การใช้หนังสือ ซึ่งอาจจะเป็นลักษณะจดหมายส่วนตัวหรือหนังสือเป็นการลงนามโดยผู้มีอำนาจของธนาคาร หรือทนายความผู้รับมอบอำนาจแล้วแต่ประเภทของลูกหนี้

4. การส่งโทรเลข โดยปกติจะไม่ค่อยได้ใช้เพราะเสียค่าใช้จ่ายสูง และการใช้โทรเลขเป็นการเปิดเผยมากเกินไป อาจทำให้ลูกหนี้อับอาย สัมพันธภาพระหว่างลูกหนี้กับธนาคารจะเสื่อมลง การเรียกเก็บหนี้อาจจะยากขึ้น

5. ส่งเจ้าหน้าที่ออกไปพบลูกหนี้ วิธีนี้ต้องเสียค่าใช้จ่ายทางด้านกำลังคนแต่จะได้ผลดี เพราะลูกหนี้อาจจะเกิดความเกรงใจ นอกจากนี้ยังมีโอกาสที่จะทราบความจริงถึงฐานะและกิจการของลูกหนี้ด้วย ข้อควรระวังคือ เจ้าหน้าที่ที่ไปติดต่อต้องมีมนุษย์สัมพันธ์ดี มีไหวพริบในการเจรจา

6. การใช้วิธีการทางกฎหมาย เป็นขั้นตอนสุดท้ายของการเรียกเก็บหนี้ ซึ่งธนาคารจะใช้กับลูกหนี้ที่มีปัญหามากและยากต่อการแก้ไขแล้ว

หลักเกณฑ์ในการพิจารณาอนุมัติเงินกู้

หลักเกณฑ์การพิจารณาเงินกู้ของสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนธรรมรังษี จำกัด ใช้หลัก 5 C อันมีลักษณะใกล้เคียงกับแนวคิดด้านการวิเคราะห์เครดิตของธนาคารและสถาบันการเงินทั่วไป (ชุมนุมสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนแห่งประเทศไทย, 2549 : 61-67) ได้แก่

1. ความต้องการของสมาชิก

1.1 วัตถุประสงค์ที่ขอกู้ ให้ดูว่าวัตถุประสงค์ที่ขอกู้มานั้นเพื่ออะไรเมื่อเปรียบเทียบกับจุดประสงค์ของการให้กู้เงินของสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนที่ได้กำหนดไว้นั้น เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการและสภาพความเป็นจริงในชุมชน

1.2 มีความเดือดร้อนเพียงใด ให้ดูถึงความต้องการใช้เงินเพื่อแก้ไขความเดือดร้อนว่ารายใดต้องการใช้เงินเร่งด่วนกว่ากัน รายใดยังพอจะรอได้ หากเงินสดในสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนในเวลานั้นมีไม่พอที่จะบริการให้กู้แก่สมาชิกได้ครบทุกราย

2. คุณลักษณะของสมาชิก

2.1 ประวัติการสะสม ให้ดูว่าการสะสมของสมาชิกรายนั้นสม่ำเสมอตรงตามที่สัญญาไว้หรือไม่ (ความซื่อสัตย์) และให้ดูถึงจำนวนเงินที่สมาชิกรายนั้นสะสมต่อครั้ง

2.2 ประวัติการชำระคืน ให้พิจารณาดูประวัติการกู้และการชำระคืนครั้งก่อนของผู้กู้ว่าการชำระคืนตรงตามสัญญาหรือไม่ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบของสมาชิกผู้นั้นที่มีต่อสหกรณ์

2.3 ประวัติความสนใจต่อสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน ให้พิจารณาถึงความสนใจของสมาชิกที่มีต่อสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน ซึ่งจะดูได้จากการเข้าร่วมประชุมใหญ่หรือการเข้าร่วมประชุมโครงการต่าง ๆ ที่สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนจัดขึ้น ความร่วมมือกับสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนด้านต่าง ๆ อาจใช้เป็นหลักเกณฑ์หนึ่งในการพิจารณาว่า สมาชิกผู้กู้นั้นมีความเข้าใจในสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนมีความเสียสละและรับผิดชอบมากน้อยเพียงใด

3. ความสามารถในการชำระคืน

3.1 การประกอบอาชีพ ให้ดูว่ามีความมานะขยันหมั่นเพียรในการประกอบอาชีพมากน้อยเพียงใด มีอาชีพเป็นหลักแหล่งและมีรายได้ที่แน่นอนหรือไม่ รายได้เป็นรายปี รายเดือน หรือรายวัน

3.2 รายได้ภายในครอบครัว ให้สำรวจดูว่ารายได้ภายในครอบครัวของผู้ขอกู้โดยคำนวณเป็นรายเดือนว่าเดือนละเท่าไร ให้รวมรายได้ของสามี ภรรยาและรวมถึงรายได้อื่น ๆ ที่นำมาใช้จุนเจือครอบครัวด้วย

3.3 รายจ่ายภายในครอบครัว สอบถามให้ได้ความจริงว่าค่าใช้จ่ายภายในครอบครัวต่อเดือนเป็นจำนวนเท่าไร ในส่วนที่ผู้ขอกู้และสามี/ภรรยาต้องแบกรับภาระอยู่จริง

3.4 หนี้สินภายนอก สอบถามให้ได้ความจริงว่า สมาชิกผู้กู้มีหนี้สินภายนอกเป็นจำนวนเท่าไรและต้องชำระคืนเงินกู้ภายนอกโดยคำนวณเป็นเดือนว่าเดือนละเท่าไร แม้จะเป็นการชำระคืนงวดเดียวหรือหลายงวดก็ตาม ให้คำนวณเป็นรายเดือน ทั้งนี้ เพราะผู้กู้จำเป็นต้องเตรียมเงินในแต่ละเดือนเพื่อชำระคืนเงินกู้เป็นรายงวด

3.5 เงินกู้ค้างชำระในสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน ให้สำรวจดูได้จากทะเบียนหุ้นและบัญชีเงินกู้ของสมาชิกผู้กู้ว่า มียอดเงินกู้ค้างชำระในสหกรณ์เป็นจำนวนเท่าไร จากนั้นให้ดูที่สัญญากู้เงินรายก่อนหรือหนังสือขอผ่อนผันจำนวนเงินงวดชำระคืน (ถ้ามี) สัญญาชำระคืนเงินกู้เป็นอย่างไร โดยให้คำนวณออกมาเป็นเดือนว่า สมาชิกผู้ขอกู้จะต้องชำระคืนเงินกู้เดือนละเท่าไร

3.6 จำนวนเงินที่ขอกู้รายใหม่ ให้ดูจากใบคำร้องของสมาชิกผู้ขอกู้ว่า จำนวนเงินที่ขอกู้มาใหม่นั้นเป็นจำนวนเท่าไร และสัญญาว่าจะชำระคืนอย่างไร ให้คำนวณออกมาเป็นรายเดือนเพื่อความสะดวกในการพิจารณาสภาพหนี้สินที่ผู้กู้ต้องรับผิดชอบอยู่ต่อเดือน

4. ค้ำประกัน

4.1 เงินสะสมของผู้กู้ เงินสะสมของผู้กู้เป็นหลักค้ำประกันที่อยู่ในสภาพคล่องตัวที่สุดที่จะนำมาชำระคืนเงินกู้ได้ ในกรณีที่ผู้กู้ไม่ชำระคืนเงินกู้ สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนหลายแห่ง จึงมักจะกำหนดวงเงินให้กู้เป็นจำนวนเท่าของเงินสะสม โดยสัมพันธ์กับระยะเวลาการเป็นสมาชิกและประวัติการชำระคืนเงินกู้

4.2 สมาชิกผู้ค้ำประกัน ให้พิจารณาดู

4.2.1 ประวัติการค้ำประกันให้แก่เพื่อนสมาชิก ให้ดูว่า ผู้ค้ำประกันได้ค้ำประกันผู้กู้รายก่อนไว้กี่ราย เพราะผู้ค้ำประกันในสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนจะไม่สามารถค้ำประกันให้แก่เพื่อนสมาชิก ผู้ขอกู้ได้เกินกว่า 2 ราย

4.2.2 เงินสะสมของผู้ค้ำประกันควรจะมีไม่น้อยเกินไปเมื่อเทียบกับยอดเงินกู้ทั้งหมดที่ทำการค้ำประกัน

4.3 ทรัพย์สินที่ค้ำประกัน

4.3.1 ในกรณีที่คณะกรรมการเงินกู้มิได้เรียกให้ผู้กู้รายหนึ่งรายใดจัดหาหลักทรัพย์ค้ำประกัน ก็ให้พิจารณาคำขอกู้โดยรวม ๆ ว่า ผู้ขอกู้มีทรัพย์สินอะไรบ้าง ราคาประมาณรวมแล้วเป็นเงินจำนวนเท่าไรเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนเงินกู้ในสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน จัดอยู่ในเกณฑ์ใด

4.3.2 ในกรณีที่คณะกรรมการเงินกู้หรือคณะกรรมการดำเนินการเรียกให้ผู้ขอกู้เงินสามัญ หรือเงินกู้พิเศษก็ดี จัดหาหลักทรัพย์ค้ำประกันเป็นพิเศษ ให้พิจารณาหลักทรัพย์ค้ำประกัน ดังนี้

1) อสังหาริมทรัพย์ (ทรัพย์ที่เคลื่อนที่ไม่ได้ เช่น บ้าน ที่ดิน) ต้องตรวจดูให้แน่ชัดว่าหลักทรัพย์ปลอดจากการจำนองรายอื่นอยู่ก่อนแล้ว

2) หลักทรัพย์รัฐบาลหรือเอกสารฝากเงินในธนาคาร ที่คณะกรรมการเงินกู้เห็นสมควรให้จำนำเป็นประกัน

5. ความสามารถให้กู้ได้ของสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน

5.1 จำนวนเงินสดในสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน ณ วันที่ทำการพิจารณาเงินกู้ โดยนำเงินสดในมือคงเหลือรวมกับยอดเงินสดในธนาคาร ได้จำนวนเท่าไร นำมาเทียบกับจำนวนเงินที่ขอกู้ว่าพอให้กู้หรือไม่

5.2 สำรวจยอดเงินทุนเรือนหุ้นทั้งหมดที่มีอยู่ในสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน ณ วันทำการพิจารณาเงินกู้ว่ามีเท่าไร จากนั้นคำนวณหาร้อยละของทุนเรือนหุ้นเป็นจำนวนเท่าไร นำผลลัพธ์ที่ได้เปรียบเทียบกับจำนวนเงินที่ขอกู้ รวมกับยอดเงินกู้รายก่อนที่ค้างชำระว่ายอดเงินรวมที่ได้เกินกว่าผลลัพธ์หรือไม่

หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน

ความหมายของสหกรณ์

ทิพย์ ทิพย์ชัยเมธา, ชัยมงคล สุวพานิช (2521 : 7) ได้ให้ความหมายของสหกรณ์ว่า สหกรณ์คือ องค์กรธุรกิจรูปแบบหนึ่ง ซึ่งบุคคลหลายคนรวมกันในฐานะที่เป็นมนุษย์จัดตั้งขึ้น ได้ลงทุนดำเนินการให้การอุดหนุนและเป็นเจ้าของร่วมกัน เพื่อทำหน้าที่ธุรกิจหนึ่งอย่างหรือหลายอย่างต่างกัน องค์กรเช่นนี้ยึดถือเอาเสรี ความเสมอภาค กับการแบ่งกำไรให้แก่สมาชิกอย่างเป็นธรรม เป็นหลักสำคัญในการดำเนินงาน โดยมีความมุ่งหมายสำคัญที่จะส่งเสริมผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของสมาชิกให้ดีขึ้นกว่าเดิม

กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ ผู้ก่อตั้งดำเนินงานสหกรณ์และดำรงตำแหน่งนายทะเบียนสหกรณ์พระองค์แรกในประเทศไทย ประทานคำแปลไว้ในเอกสารปาฐกถาสหกรณ์บางรูป โดยแปลมาจากคำจำกัดความของ นายฮิวเบอร์ต คัลเอร์ต เคยดำรงตำแหน่งนายทะเบียนสหกรณ์ของประเทศอินเดีย ว่า "สหกรณ์เป็นวิธีจัดการรูปแบบหนึ่ง ซึ่งบุคคลหลายคนเข้าร่วมกันโดยความสมัครใจของตนเองในฐานะที่เป็นมนุษย์โดยความมีสิทธิเสมอหน้ากันหมด เพื่อบำรุงตนเองให้เกิดความเจริญทางทรัพย์" (ชุมนุมสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนแห่งประเทศไทย จำกัด, 2538 : 100)

นอกจากนี้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของสหกรณ์ไว้ดังนี้

ดารณี เชนฮอลล์ (2530 : 1) กล่าวว่า สหกรณ์ หมายถึง การร่วมกันทำงานของประชาชนในสังคมหนึ่งด้วยความสมัครใจโดยถือหลักความเสมอภาคเพื่อกำจัดการแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของคนกลางในด้านต่าง ๆ และยกระดับความเป็นอยู่ของคนและสังคมให้ดีขึ้น

จุรีพร จันทร์พาณิชย์ (2530 : 10) กล่าวว่า สหกรณ์ หมายถึง องค์การแบบหนึ่งที่กลุ่มคนจำนวนหนึ่งรวมกันจัดตั้งขึ้น โดยวิธีการที่ถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อช่วยกันแก้ปัญหาความเดือดร้อนในการครองชีพ ด้วยวิธีการช่วยเหลือตนเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามหลักและวิธีการสหกรณ์ โดยไม่หวังกำไร

เสกสรร ศุภแสง (2543 : 7) กล่าวว่า สหกรณ์คือ คณะบุคคลซึ่งรวมกันดำเนินกิจการเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม โดยช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และได้จดทะเบียนตามพระราชบัญญัตินี้

มังกุร ชัยพันธุ์ (2512 : 10) ให้ความหมายว่า สหกรณ์ คือ "การกระทำร่วมกัน" หรือ "การร่วมมือกัน"

สรุปได้ว่า สหกรณ์เป็นธุรกิจรูปแบบหนึ่งที่เกิดจากการรวมคนและรวมทุนด้วยความสมัครใจเพื่อช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยมีฐานะเป็นนิติบุคคล สมาชิกทุกคน มีสิทธิเสมอภาคเท่าเทียมกัน โดยมีพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 และข้อบังคับของสหกรณ์เป็นแนวทางในการดำเนินธุรกิจ

ประเภทของสหกรณ์

ตามกฎกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ. 2548 ได้กำหนดประเภทสหกรณ์ไว้ 7 ประเภท คือ

1. สหกรณ์การเกษตร
2. สหกรณ์นิคม
3. สหกรณ์ประมง
4. สหกรณ์ออมทรัพย์
5. สหกรณ์ร้านค้า
6. สหกรณ์บริการ
7. สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน

ในที่นี้ขอกล่าวถึงสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน ซึ่งเป็นสหกรณ์ที่มีจุดมุ่งหมาย ส่งเสริมสนับสนุนให้เป็นสถาบันการเงินและสวัสดิการชุมชน มีขอบเขตและวัตถุประสงค์ ส่งเสริมให้สมาชิกช่วยตนเอง เพื่อดำเนินธุรกิจร่วมกันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยใช้หลักคุณธรรมพื้นฐาน

ห้าประการ ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความรับผิดชอบ ความเห็นใจ และความไว้วางใจกัน (ข้อบังคับสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนธรรมรังษี จำกัด, 2549 : 3)

ความหมายของเครดิตยูเนี่ยน

คำว่า "เครดิตยูเนี่ยน" เป็นคำที่ฟริดริช วิลเลี่ยม ไรฟ์ไฟเซน ผู้ริเริ่มก่อตั้งสมาคมลักษณะนี้ กำหนดให้เมื่อเขาได้คิดค้นและริเริ่มจัดตั้งสมาคมแรกในประเทศเยอรมันนี ประกอบด้วย คำที่แสดงปรัชญาของสมาคมไว้ชัดแจ้ง 2 คำ คือ คำว่า "เครดิต (Credit)" หมายความว่า "ความเชื่อถือได้ ความไว้วางใจได้" และคำว่า "ยูเนี่ยน (Union)" หมายความว่า "การรวมกันเป็นหนึ่งเดียว" เมื่อรวมความทั้งสองคำเข้าด้วยกัน แปลตามรูปศัพท์ ที่ปรากฏจะหมายความว่า การรวมเอาความไว้วางใจซึ่งกันและกันเข้าเป็นหนึ่งเดียวกัน แต่เนื่องจากสมาคมมีลักษณะของสหกรณ์เต็มตัวจึงเรียกกันว่า "สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน" ซึ่งแปลความตามรูปศัพท์ที่ปรากฏได้ว่า การรวมเอาคนที่ไว้เนื้อเชื่อใจกันไว้วางใจกันได้เข้าเป็นหนึ่งเดียวกันเพื่อดำเนินงานร่วมกันให้บรรลุจุดหมาย (ชุมนุมสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนแห่งประเทศไทย จำกัด, 2524 : 38)

สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน เป็นสมาคมที่รวมคนเข้าด้วยกันตามลักษณะสหกรณ์ ดำเนินกิจการตามหลักการและวิธีการสหกรณ์สากลเช่นเดียวกับสหกรณ์อื่น ๆ กิจการของสหกรณ์ประเภทนี้จะระดมเงินออมที่สมาชิกรายบุคคลสามารถกระทำได้นำมาเป็นทุน เพื่อจัดบริการสินเชื่อให้สมาชิกนำไปใช้ในทางที่เป็นประโยชน์โดยคิดดอกเบี้ยในอัตราที่เหมาะสม บริหารกิจการของสมาชิกโดยสมาชิกและเพื่อสมาชิก ซึ่งประกอบด้วยบุคคลที่อยู่อาศัยในชุมชนเดียวกัน ประกอบอาชีพการงาน ในถิ่นเดียวกันหรือในองค์กรเดียวกัน เป็นสมาชิกในสมาคมเดียวกัน ด้วยเหตุที่สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนจัดตั้งขึ้นตามข้อกำหนดในกฎหมายของรัฐ มีฐานะเป็นนิติบุคคล จึงมีสิทธิเช่นเดียวกับบุคคลธรรมดาตามกฎหมาย คือ สามารถจัดทำนิติกรรมใด ๆ ตามที่กฎหมายกำหนดและให้สิทธิไว้ทุกกรณี สมาชิก มีความรับผิดชอบเท่าจำนวนหุ้นที่ตนครอบครองไว้ในสหกรณ์ (CUNA Supply Corporation, 1968 : 1)

ชุมนุมสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนแห่งประเทศไทย จำกัด (2524 : 38) ได้ให้นิยามสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนไว้ว่า "เป็นสมาคมที่รวมเอาคนที่ไว้วางใจกันและกันเข้าเป็นหนึ่งเดียวกัน เพื่อร่วมกันดำเนินกิจการอันจะเป็นประโยชน์แก่การแก้ไขปัญหา ความทุกข์ ความเดือดร้อนของกันและกัน และช่วยส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีแก่สมาชิกและครอบครัว " หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง "สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนเป็นองค์กรที่รวมเอาคนที่รู้จักมักคุ้นกัน มีความไว้เนื้อเชื่อใจกันเข้าเป็นหนึ่งเดียวกันเพื่อร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกันให้ประสบความสุข ความเจริญ ความครบครันในชีวิตไปด้วยกัน"

ปรัชญา อุดมการณ์ และหลักการสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน

ปรัชญา สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนจะเน้นในเรื่องของจิตตารมณ์และคุณธรรม หลักการจิตตารมณ์นี้เป็นสิ่งแรกที่ต้องการให้การศึกษาแก่สมาชิกก่อนพูดถึงเรื่องอื่น และต้องพยายามให้

สมาชิกปฏิบัติตัวเพื่อพิสูจน์จิตตารมณ์ให้ปรากฏแก่เพื่อนทุกคนและกลุ่มควรมีมาตรการที่คอยติดตามผลการปฏิบัติของเพื่อนสมาชิกที่มีต่อเพื่อนทุกคนอย่างใกล้ชิด

จิตตารมณ์ของสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน คือ หลักจริยธรรมและศีลธรรมที่มีอยู่แล้วในศาสนาต่าง ๆ การปฏิบัติตามจิตตารมณ์ของสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน ก็เท่ากับกำลังปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาที่ตัวเองนับถืออยู่ ไม่ว่าจะเป็นศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม ฯลฯ ศาสนาต่าง ๆ เหล่านี้สอนให้คนทำความดี สอนให้รักใคร่เหมือนพี่น้องกัน สอนให้เมตตากรุณากัน สอนให้แก้ไขตัวเองให้ดีขึ้น สามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันร่วมกับผู้อื่นได้อย่างดีที่สุด ช่วยให้แต่ละคนมีศีลธรรม เครื่องยึดเหนี่ยว ซึ่งจะส่งผลให้สังคมส่วนรวมมีความสุขมีความสามัคคีสันติธรรมด้วย (ชุมนุมสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนแห่งประเทศไทย จำกัด, 2544 : 27)

หลักจิตตารมณ์

1. ความสนใจกัน (แรงจำนวน)
2. ห่วงใยกัน (แรงสติปัญญา)
3. รับใช้กัน (แรงกาย)
4. แบ่งปันให้กัน (แรงน้ำใจ)

หลักคุณธรรมความดี 5 ประการ

1. ความซื่อสัตย์ ซื่อสัตย์ต่อตนเองและกลุ่ม
2. ความเสียสละ ความมีน้ำใจ ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว
3. ความรับผิดชอบ รับผิดชอบต่อตัวเองและชีวิตของเพื่อนทุกคนในกลุ่ม
4. ความเห็นใจกัน เห็นใจถึงความเดือดร้อนของเพื่อนในกลุ่ม
5. ความวางใจกัน วางใจในกิจกรรมของเพื่อนทุกคนในกลุ่มและทำให้เพื่อนวางใจในตัวเรา

อุดมการณ์

อุดมการณ์ หมายถึง "ระบบความคิดที่มีแบบแผนก่อให้เกิดแรงบันดาลใจให้กระทำ หรืองดเว้นกระทำในอันที่จะให้ได้บรรลุถึงสภาพอันดีเลิศในขณะนั้น" สำหรับอุดมการณ์สหกรณ์นั้นจะหมายถึง "แนวความคิดของระบบสหกรณ์ที่จะช่วยให้สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนอยู่ในภาวะที่ดีจนสามารถทำให้ประชาชนอยู่ดีกินดีและมีสันติสุขได้ด้วยการประหยัด การช่วยตัวเองและช่วยซึ่งกันและกัน "หรืออาจกล่าวได้ว่า มนุษย์จะอยู่ดีมีสันติสุขก็ด้วยการร่วมมือกัน ช่วยเหลือตนเองช่วยเหลือซึ่งกันและกันและด้วยการประหยัด (ชุมนุมสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนแห่งประเทศไทย จำกัด, 2544 :1)

อุดมการณ์ คือ การประหยัด เพราะการประหยัดมัธยัสถ์ อดออม ถนอมทรัพย์ ย่อมนำไปสู่ความมั่นคง สหกรณ์มุ่งส่งเสริมการประหยัดเป็นสำคัญ อนึ่งสหกรณ์เป็นการรวมกันของบุคคล

ของผู้มีปัญหาทางเศรษฐกิจ เขาเหล่านั้นจะไม่มีทางแก้ไขปัญหาของเขาได้เลย หากเขายังฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย สุรุ่ยสุร่าย นั่นคือ เส้นทางของอบายมุขซึ่งนับเป็นอุปสรรคสำคัญของสหกรณ์

หลักการสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน

หลักการสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน หมายถึง แนวทางการดำเนินการหรือแนวปฏิบัติที่จะให้บรรลุถึงอุดมการณ์นั้น หลักการดำเนินงานของสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนได้ถูกกำหนดขึ้น โดยผู้แทนสภาสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนโลก ในการประชุมสมัชชาสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนนานาชาติ ครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2527 โดยมีรายละเอียดดังนี้ คือ

1. หลักแห่งประชาธิปไตย

1.1 ความสมัครใจและการเปิดรับสมาชิกโดยไม่จำกัดจำนวน สมาชิกภาพในสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน เปิดสำหรับทุกคนในวงศ์สัมพันธ์ที่เห็นคุณประโยชน์และประสงค์เข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบในสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน

1.2 การควบคุมโดยระบบประชาธิปไตย สมาชิกสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน มีสิทธิ มีเสียงเสมอภาคกัน (หนึ่งคนหนึ่งเสียง) และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการดำเนินงานสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน โดยไม่คำนึงถึงจำนวนเงินสะสม / ค่าหุ้น หรือธุรกิจอื่นที่มีอยู่กับสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน การออกเสียงกับสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนอาจจะกระทำได้ในรูปของสัดส่วนหรือระบบตัวแทนในหลักการประชาธิปไตย สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนมีเอกสิทธิของตนเองภายในขอบเขตข้อกำหนดกฎหมาย สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนเป็นองค์การที่ควบคุมโดยสมาชิกเพื่อการบริการสมาชิกคณะกรรมการของสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน ต้องเป็นอาสาสมัคร ไม่รับค่าจ้างตอบแทน อย่างไรก็ตามสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนอาจจ่ายเงินชดเชยค่าใช้จ่ายอันเกิดขึ้นจริงจากการปฏิบัติงานของคณะกรรมการที่ได้รับเลือกตั้งมานั้น

1.3 ความเป็นกลาง สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน เป็นกลางทางเชื้อชาติ ศาสนา เพศและการเมือง

2. หลักแห่งการบริการสมาชิก

2.1 การบริการิสมาชิก สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน จัดบริการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกทั้งในด้านสังคมและเศรษฐกิจ

2.2 การแบ่งปันประโยชน์แก่สมาชิก สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน จะจ่ายดอกเบี้ยเงินฝากและเงินปันผลในอัตราที่เป็นธรรม ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมการประหยัดอันจะส่งผลให้สามารถจัดบริการเงินกู้และบริการอื่นแก่สมาชิกได้

ในการดำเนินงานหลังจากจัดสรรทุนสำรองตามข้อบังคับและจะจ่ายเงินปันผลแก่สมาชิกแล้วส่วนเหลือมที่เหลือคงเป็นของสมาชิกเพื่อประโยชน์ของมวลสมาชิกไม่มีสมาชิกรายบุคคลผู้ใดหรือกลุ่มสมาชิกกลุ่มใดมีผลประโยชน์เฉพาะเงินส่วนเหลือมที่กล่าวนี้อาจจัดสรรไว้เป็นทุนในการปรับปรุงบริการแก่สมาชิกตามต้องการ

2.3 การสร้างเสถียรภาพทางการเงิน สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน จะต้องส่งเสริมความมั่นคงทางการเงินสร้างทุนสำรองและจัดให้มีการควบคุมภายในเพื่อให้การบริการสมาชิกเป็นบริการที่มั่นคงถาวรสืบไป

3. หลักแห่งการบริการสังคม

3.1 การให้การศึกษาอย่างต่อเนื่อง สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนมุ่งให้การศึกษาอย่างจริงจังในด้านเศรษฐกิจ สังคมระบบประชาธิปไตยและการช่วยเหลือตนเองแก่สมาชิกคณะกรรมการและพนักงานรวมทั้งชุมชนโดยทั่วไป การส่งเสริมการประหยัดรู้จักใช้สินเชื่ออย่างฉลาดและการให้การศึกษาด้านสิทธิ ความรับผิดชอบของสมาชิกเป็นลักษณะคู่สัมพันธ์ สังคมเศรษฐกิจของการบริการแก่สมาชิกในสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน

3.2 การร่วมมือระหว่างสหกรณ์ เพื่อจรรโลงไว้ซึ่งอุดมการณ์และความเชื่อมั่นของผู้บุกเบิกงานสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนมุ่งที่จะก่อให้เกิดการพัฒนาคนและสังคม เสริมสร้างความยุติธรรมแก่มวลสมาชิกและชุมชนที่สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน จัดตั้งและดำเนินงานอยู่ สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนจะให้ความสำคัญและให้บริการแก่ทุกคนที่เห็นคุณค่า และต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจต่าง ๆ จะต้องพิจารณาถึงความสัมพันธ์และประโยชน์ที่จะเกิดแก่ชุมชนโดยส่วนรวมด้วย

ประวัติความเป็นมาของสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน

สำหรับคนไทยโดยทั่วไปแล้ว สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนยังเป็นสิ่งใหม่ ซึ่งไม่เป็นที่เข้าใจหรือยัง เข้าใจสับสนมาก บ้างก็ว่าเหมือนวงแชร์ บ้างก็ว่าเป็นกิจกรรมเผยแพร่ศาสนาและอีกหลายทัศนะซึ่งล้วนแสดงให้เห็นชัดเจนว่า ผู้คนนอกขบวนการสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน หรือแม้บางคนในขบวนการจำนวนไม่น้อยที่ยังไม่เข้าใจสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนอย่างถูกต้อง ในช่วงกว่า 40 ปีที่สหกรณ์ประเภทนี้ได้เกิดขึ้นในสังคมไทย ภายใต้ชื่อว่า "เครดิตยูเนี่ยน" ซึ่งประวัติความเป็นมาหรือวิวัฒนาการของสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนสามารถแบ่งออกเป็น 2 ส่วนด้วยกันคือ ประวัติความเป็นมาของสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนสากลและประวัติความเป็นมาของสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนในประเทศไทย

ประวัติความเป็นมาของสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนสากล

สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน กำเนิดขึ้นในสถานการณ์ที่ข้าวยากหมากแพง ในสังคมของชาวเยอรมัน ในมณฑลเวสเตอร์วาล์ด (Westerwald) แคว้นไรน์ (Rhine) ประเทศเยอรมันนี ในปี ค.ศ. 1847 (พ.ศ. 2390) อันเป็นยุคเดียวกับการปฏิวัติอุตสาหกรรมยุโรป ภาวะเศรษฐกิจโดยทั่วไปตกต่ำ ประชาชนในมณฑลเวสเตอร์วาล์ดขาดแคลนสิ่งอุปโภคและบริโภคขั้นพื้นฐาน อาหารที่หารับประทานได้มีเพียงขนมปังกับมันฝรั่งเท่านั้น แต่ราคาซื้อขายกันในท้องตลาดสูงมากจนคนในชนบทไม่อาจหาซื้อได้อย่างเพียงพอ ก่อให้เกิดหนี้สินพอกพูนในหมู่คนจนมากขึ้น เฟรดริช วิลเลี่ยมไรฟ์ไฟเซ่น (Friedrich Wilhelm Raiffeisem) นายกเทศมนตรีแห่งเมืองเวเยอรบุสช์ (Weyerbusch) ในขณะนั้น ได้ขอความร่วมมือจากคหบดีในเมืองนั้นให้นำเงินมาลงทุนในสมาคมผู้บริโภคแห่งเมืองเวเยอร์บุสช์ (Weyerbusch